

Opinnäytetyö (AMK)

Liiketalouden koulutusohjelma

Juridiikka

2018

Iina Pihlainen

KULUTTAJALUOTTOJEN KORKOKATTO

– TÄYTTYIVÄTKÖ KORKOKATOLLE ASETETUT
TAVOITTEET?

lina Pihlainen

KULUTTAJALUOTTOJEN KORKOKATTO

- TÄYTTYIVÄTKÖ KORKOKATOLLE ASETETUT TAVOITTEET?

Korkokatosta säädetään kuluttajansuojalain 7:17a §:ssä. Korkokatto tuli voimaan 1.6.2013 ja tämä tarkoittaa sitä, että alle 2000,00 euron kuluttajaluoton todellinen vuosikorko saa olla luottosopimuksessa enintään Euroopan keskuspankin asettama viitekorko lisättynä 50 prosentilla. Korkokatto asetettiin, koska oli huomattu, että suuret todelliset vuorikorot aiheuttivat kuluttajille maksuvaikeuksia erityisesti alle 2000,00 euron luotoissa. Korkokaton asettamisella pyrittiin pienentämään kuluttajien velkataakkaa ja hillitsemään pienlainojen suuria korkoja. Tässä opinnäytetyössä on tarkoitus selvittää, miten asetettu korkokatto on vaikuttanut suomalaisten kulutusluottojen nostamiseen sekä maksuhäiriömerkintöjen määrään. Työssä on tarkoituksena selvittää, onko korkokatto toiminut lainsäätäjien toivomalla tavalla vai onko se vain saanut kuluttajat hakemaan, ja kulutusluottoja myöntävät yritykset myöntämään, korkokaton ulottumattomissa olevia, suurempia luottoja. Tämä opinnäytetyö liittyy lainsäädännön vaikuttavuuden arviointiin.

Aiheeseen perehdyttiin tutkimalla Varsinais-Suomen käräjäoikeuden summaarisessa menettelyssä annettuja päätöksiä vuosilta 2012 ja 2016. Päätöksiä tutkittiin satunnaisotannalla. Lisäksi aiheeseen perehdyttiin haastatteleamalla sähköpostin välityksellä eri kaupunkien velkaneuvojia.

Tutkimuksessa huomattiin, ettei korkokaton asettamisen tavoitteita ole saavutettu. Huomattiin, että korkokattoa on pyritty kiertämään sillä, että kuluttajille myönnetään suurempia lainoja ja näin ollen kuluttajien velkaantuminen ei ole vähentynyt.

ASIASANAT:

Korko, korkokatto, maksuhäiriö, kulutusluotto, kuluttajaluotto

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Business | Jurisprudence

2018 | 42

lina Pihlainen

INTEREST RATE CAP OF CONSUMER CREDITS

- Were the Targets Set for the Interest Rate Cap Met?

Interest rate cap is provided by the 7th section of the Consumer Protection Act. The interest rate cap came into effect on the 1st of June in 2013 and this means that the annual percentage rate ("APR") of charge in consumer loans under 2000,00 euros cannot be more than the benchmark interest rate of the European Central Bank plus 50 per cent. The interest rate cap was set because the high annual APRs were causing payment difficulties to consumers especially in the loans under two thousand euros. The interest rate cap was also set to reduce the debt burden of consumers and to rein in the high rates of small loans.

The purpose of this thesis is to define how the interest rate cap has impacted on raising the Finnish consumer credits and the amount of payment defaults. The purpose is also to find out if the interest rate cap has worked in the way the legislators hoped for or if it only made consumers and the companies providing consumer credits to apply and provide higher credits beyond the reach of the interest rate cap. This thesis addresses evaluation of the effectiveness of legislation.

The subject was studied by examining the decisions made in the summarized procedure of the District Court of Southwest Finland between 2012 and 2016 and by interviewing financial and debt advisers.

It was found out that the targets for setting the interest rate cap have not been met. It was noted that the interest rate cap has been circumvented by the fact that consumers are granted even more larger loans. Consumers are getting into debt just like before.

KEYWORDS:

Interest, interest rate cap, payment defaults, consumer credit, consumer loan

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 KULUTTAJALUOTTO	8
2.1 ERILAISIA KULUTTAJALUOTTOJA	9
3 PIKAVIPPIEN TAUSTAA	10
3.1 PIKAVIPIT SUOMESSA	10
3.2 PIKAVIPIT MUUALLA EU:SSA	11
3.3 PIKAVIPIT MUISSA POHJOISMAISSA	12
4 KORKOKATTO	13
5 MAKSUHÄIRIÖMERKINNÄT	15
5.1 MAKSUHÄIRIÖMERKINTÖJEN TILASTO	16
6 OIKEUSKÄYTÄNTÖÄ	19
6.1 KORKEIMMAN OIKEUDEN ENNAKKOPÄÄTÖS	19
6.2 HOVIOIKEUDEN PÄÄTÖKSIÄ	24
6.3 POHDINTAA OIKEUSKÄYTÄNNÖSTÄ	29
7 SÄHKÖPOSTIHAASTATTELU	31
7.1 HAASTATTELUKYSYMYKSET JA VASTAUSTEN YHTEENVETO	31
8 SUMMAARISTEN HAASTEHAKEMUSTEN TILASTOA	33
9 LUOTONANTAJA- JA VERTAISLAINAREKISTERI	35
10 KORKOKATON LAAJENTAMINEN	36
11 POHDINTA	38
LÄHTEET	40

LIITTEET

Liite 1. Talous- ja velkaneuvojien sähköpostihaastattelun kysymykset.

KUVAT

Kuva 1. Todellisen vuosikoron laskentakaava (HE 77/2016 vp)..... 14

KUVIOT

Kuvio 1. Maksuhäiriöiset henkilöt (Suomen Asiakastieto 2017) 17
Kuvio 2. Maksuhäiriömerkintöjen syyt (Suomen Asiakastieto 2017) 18
Kuvio 3. Käräjäoikeuksien summaariset riita-asiat 2001-2015 (Oikeusministeriö) 33

1 JOHDANTO

Suomen kuluttajansuojalaissa on 01.06.2013 tullut voimaan korkokatto, joka määrittelee alle kahdentuhannen euron luottojen todellisen vuosikoron enimmäismäärän. Luottosopimuksen mukainen todellinen vuosikorko saa kuluttajansuojalain mukaan olla korkeintaan Euroopan keskuspankin viitekorko lisättyinä 50 prosenttiyksiköllä.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, miten asetettu korkokatto on vaikuttanut suomalaisten velkaantumiseen sekä maksuhäiriömerkintöjen määrään. Työssä on tarkoituksena selvittää, onko korkokatto toiminut lainsäätäjien toivomalla tavalla vai onko se vain saanut kuluttajaluottoja myöntävät yritykset myöntämään korkokaton ulottumattomissa olevia, suurempia luottoja.

Kyseisen korkokaton asettamisella oli tarkoitus hillitä pienluottojen korkoja ja samalla vähentää kuluttajien velkaantumista. Opinnäytetyön aihe on ajankohtainen Suomen ja suomalaisten kuluttajien taloustilanteeseen nähden, koska korkokatosta huolimatta vuoden 2016 lopussa suomalaisilla oli maksuhäiriömerkintöjä selvästi kasvavassa määrin. Vuoden 2016 lopussa maksuhäiriöisiä henkilöitä oli 373 100 kappaletta. Vuonna 2014 maksuhäiriöisiä henkilöitä oli 366 700 ja vuonna 2015 kyseisiä henkilöitä oli yhteensä 369 900 kappaletta. (Asiakastieto.fi) Kuluttajien velkaantumista on pidetty huolestuttavana, koska velkamäärät alkavat olla todella suuria verrattuna kuluttajien tuloihin. Vuoden 2016 lopussa kotitalouksien velkaantumisaste oli 126,2 prosenttia. (www.suomenpankki.fi) Velkaantumisaste saadaan laskettua, kun suhteutetaan kotitalouksien lainavelat niiden käytettävissä oleviin tuloihin. (www.stat.fi)

Tämä työ toteutetaan kvalitatiivisella eli laadullisella tutkimuksella. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään tutkittavan asian syvälliseen ymmärtämiseen. Siinä pyritään ilmiön kuvaamiseen, ymmärtämiseen sekä tulkinnan antamiseen. (Kananen 2014, 18) Laadullisessa tutkimuksessa aineistoa kerätään niin paljon, että tutkittava ilmiö tulee ymmärretyksi ja tutkimusongelma ratkeaa. (Kananen

2014, 19) Haastattelut ovat kvalitatiivisen tutkimuksen käytetyin tiedonkeruumenetelmä (Kananen 2014, 70) ja tässä tutkimuksessa on käytetty tiedonkeruumenetelmänä sähköpostihaastattelua. Sähköpostihaastattelu lähetettiin neljän-toista kaupungin talous- ja velkaneuvontaan.

Korkokatto on melko uusi käsite eikä sitä käsittelevää kirjallisuutta vielä löydy. Tämän vuoksi työssä käytettävistä lähteistä suurin osa on internet-lähteitä ja lisäksi lähteinä on käytetty Suomen lainsäädäntöä sekä tutkittavien lakien esitöitä.

Työtä tehdessä korkokaton vaikutuksia selvitettiin myös tutkimalla Varsinais-Suomen käräjäoikeuden summaarisessa menettelyssä annettuja ratkaisuja vuosilta 2012 ja 2016 ja tutkimalla luotonantajien internetsivuilta myönnettävien luottojen todellisia vuosikorkoja sekä markkinoitujen luottojen suuruuksia.

2 KULUTTAJALUOTTO

Kuluttajaluotot ovat luottoja, joita elinkeinoharjoittaja myöntää kuluttajalle sopimuksen mukaan lainana, maksunlykkäyksenä tai muuna vastaavana taloudellisenä järjestelyinä. Maksunlykkäyksellä tarkoitetaan sitä, että kuluttajalle annetaan oikeus maksaa tavaran tai hyödykkeen hinta joko osittain tai kokonaan vasta sen jälkeen, kun palvelus on suoritettu tai tavara on luovutettu. Maksunlykkäys ei aina kuitenkaan tarkoita luoton antamista. (HE 24/2010 vp) Kuluttajaluottoihin lukeutuu muun muassa pankkilainat, rahoituslaitosten sekä muiden luotonantajien myöntämät lainat, osamaksuluotot, luottokorttiluotot sekä rahoitusyhtiöiden myöntämät korttiluotot. (kkv.fi 22.2.2017) Kuluttajaluottosuhteisiin sovelletaan kuluttajansuojalakia. Aiemmin kuluttajansuojalain 7:ssä luvussa säädettiin kulutusluotoista, mutta vuonna 2010 lakia on muutettu ja nykyään 7 luku käsittelee kuluttajaluottoja. Sana ”kulutusluotto” koettiin harhaanjohtavaksi ja ajateltiin, että se antaa käsityksen, etteivät kyseisen luvun säännökset koskisi esimerkiksi asuntoluottoja. (HE 24/2010 vp) Kulutusluotto on siis yksi kuluttajaluotoista. Asunto-omaisuuteen liittyvistä kuluttajaluotoista säädetään kuluttajansuojalain 7a luvussa, joka on tullut voimaan 1.1.2017. (www.finlex.fi)

Kuluttajaluotot voidaan jakaa jatkuviin luottoihin ja kertaluottoihin. Jatkuva luotto on kuluttajaluotto, joka on tiettyyn luottorajaan asti kuluttajan käytettävissä ilman luotonantajan erillistä luottopäätöstä eli kuluttaja voi nostaa luottoa haluamallaan tavalla ennalta määriteltyn luottorajaan saakka. Jatkuvaa luottoa on ennen kutsuttu nimellä ”tililuotto”, mutta tämä vaihdettiin jatkuvaksi luotoksi, koska todettiin, että tililuotto-määritelmä antoi harhaanjohtavan käsityksen siitä, että kyseiseen luottoon liittyisi aina itse tili. Jatkuva luotto-määritelmän koettiin kuvaavan paremmin sen käyttötappaa. Jatkuvia luottoja ovat esimerkiksi luottokorttiluottoja muut luotolliset tilit. (HE 24/2010 vp) Kertaluotto on kuluttajaluotto, jota otetaan kerralla tietty määrä ja se maksetaan ennalta sovitussa ajassa pois. (www.kkv.fi)

2.1 ERILAISIA KULUTTAJALUOTTOJA

Pikavipit eli pikaluotot ovat pieniä ja lyhytaikaisia, vakuudettomia luottoja, jotka myönnetään internetissä tai tekstiviestillä tehtävän lainahakemuksen perusteella. (Keinänen & Vartiainen 2016, 1)

Kertaluontoisen pikavipin rinnalle on tullut myös niin kutsutut limiitti- eli joustoluotot sekä vertaislainat. Joustoluotot toimivat luottokortin tavoin eli kyseessä on jatkuva luotto, josta voi nostaa rahaa ennalta sovittuun luottorajaan saakka. (Keinänen & Vartiainen 2016, 3) Vertaislainat ovat lainoja, joita yksityishenkilöt tai yritykset myöntävät toisilleen, mutta lainanvälittäjänä toimii elinkeinoharjoittaja. (Keinänen & Vartiainen 2016, 3) Kuluttajasuojalain 7-luvun soveltamisalaa koskeva 1§ on muutettu ja tullut voimaan 1.1.2017 eli vertaislainat on nykyään rinnastettu kuluttajasuojalaissa kuluttajaluottoihin.

Edellä mainittujen lainojen lisäksi markkinoille on tänä vuonna tullut järjestelyluottoja. Kyseiset luotot ovat vakuudettomia, suuria luottoja, joita markkinoidaan siten, että luotolla voi maksaa kaikki pikavipit pois ja näin ollen alkaa lyhentää vain yhtä luottoa. Usein järjestelyluotoissa on todella pitkät, jopa kymmenien vuosien laina-ajat. Näissä pidetään ongelmana sitä, että mikäli luoton ottaa esimerkiksi 40-vuotiaana, voi sitä halutessaan alkaa lyhentää vasta eläkeikäisenä. Eläkkeellä tulot ovat kuitenkin usein pienemmät kuin työelämän ajalla, jolloin maksukykyä ei enää välttämättä ole. (kauppalehti.fi, viitattu 4.11.2017) Esimerkiksi yksi toimija tarjoaa asiakkailleen joustoluottoa 1000,00 eurosta 50 000,00 euroon saakka. Luottoehtojen mukaisesti luotolla ei ole ennalta määrättyä takaisinmaksuaikaa. Tämä tarkoittaa sitä, että asiakas voi halutessaan lyhentää luotosta vain korot ja hallintokulut useidenkin vuosien ajan. Luottoehtojen mukaisesti luoton pääomaa täytyy alkaa lyhentää vasta, kun asiakas täyttää 65 vuotta. (www.komlettbank.fi)

3 PIKAVIPPIEN TAUSTAA

Pikavipit eli pikalainat ovat saaneet alkunsa alun perin Yhdysvalloista, jossa kuluttajille alettiin myöntää pieniä lainoja parin viikon takaisinmaksuajalla. Tarkoituksena oli lainata rahaa, jonka kuluttaja maksoi palkkapäivänään takaisin. Tästä syystä Yhdysvalloissa pikavipeistä käytetään nimitystä ”Payday Loan”. Myös Yhdysvalloissa pikavipit olivat lähtökohtaisesti vakuudettomia luottoja, jonka saamiseksi riitti pankin tiliotteet tai muu todistus työpaikasta. Luottoja myöntävät yritykset saattoivat kuitenkin velvoittaa asiakkaan allekirjoittamaan shekin, jonka yritys saattoi lunastaa, mikäli asiakas ei maksanut velkaansa eräpäivään mennessä. (www.vippi-opas.com)

3.1 PIKAVIPIT SUOMESSA

Suomessa pikavipit ovat melko uusi markkinoilla olevia luottotyyppejä; ensimmäiset pikavipit myönnettiin vuonna 2005 ja alussa myönnetty summat olivat melko pieniä, sadasta kahteensataan euroon. Pikalainoja myöntävien rahoitusyritysten määrä kasvoi Suomessa nopeasti; vuonna 2005 niitä perustettiin 20 kappaletta, syksyyn 2007 mennessä yrityksiä oli tiettävästi 70 kappaletta ja vuoden 2011 mennessä yrityksiä oli jo yli 80. (HE 78/2012) Aluksi pikavippejä haettiin lähtökohtaisesti tekstiviestillä, mutta asiakkaan identiteettiä ei ollut silloin mahdollista varmistaa. Vuonna 2010 kuluttajansuojalakiin tuli muutos, jossa veloitetaan luotonantaja todentamaan luotonhakijan henkilöllisyys, joten nykyään hakemukset tehdään sähköisesti ja hakemuksen täyttämiseksi asiakkaan tulee varmistaa henkilöllisyytensä muun muassa kirjautumalla yrityksen sivuille henkilökohtaisilla pankkitunnuksillaan. (www.vippi-opas.com ja KSL luku 7 § 15) Samalla kuluttajansuojalakiin lisättiin säännös siitä, että kuluttajaluottotoiminnassa tulee noudattaa hyvää luotonantotapaa.

3.2 PIKAVIPIT MUUALLA EU:SSA

Vuonna 2007 Rahoitustarkastus teki selvityksen kulutusluottosopimuksista ja vastuullisesta luotonannosta muissa Euroopan Unionin jäsenvaltioissa. Selvitys tehtiin kyselylomakkeella ja siihen vastasi 22 Euroopan Unioniin tai Euroopan talousalueeseen kuuluvaa maata. (HE 64/2009)

Kyselyssä selvisi, että vuonna 2007 internetlainoja oli yhteensä yhdeksässä maassa, jotka olivat Iso-Britannia, Hollanti, Irlanti, Saksa, Ruotsi, Norja, Liettua, Viro ja Tsekki. Tekstiviestilainoja tarjottiin kolmessa maassa; Ruotsi, Viro ja Norja.

Muuta pikaluottotoimintaa, kuten esimerkiksi kotiovelle toimitettuja tai palkkapäivinä takaisin maksettavia lainoja myönnettiin seitsemässä maassa, jotka olivat Unkari, Malta, Saksa, Iso-Britannia, Irlanti, Hollanti ja Latvia. Maita, joissa pikaluottotoimintaa ei ollut ollenkaan, oli kahdeksan ja siihen lukuun lukeutuivat Espanja, Portugali, Ranska, Bulgaria, Kreikka, Kypros, Slovakia ja Romania. (HE 64/2009)

Kyselyn suorittamisen jälkeen pikaluotot ovat yleistyneet Euroopassa huomattavasti. Suomessa tarjottavien pikaluottojen kaltaisia luottoja tarjotaan nykyään ainakin viidessätoista Euroopan maassa. Kyselyyn vastanneiden maiden pikaluottojen sääntely eroaa toisistaan hieman. Kahdeksan maata ilmoitti, että kulutusluottoihin koskevaa sääntelyä sovelletaan myös pieniin ja lyhytaikaisiin luottoihin, mutta neljätoista maata ilmoitti, että pienet ja lyhytaikaiset kulutusluotot on rajattu joko kokonaan tai osittain sääntelyn ulkopuolelle. Kuitenkin kolmesta vastanneesta maasta ilmoitti, että todellinen vuosikorko on ilmoitettava myös pienissä ja lyhytaikaisissa kulutusluotoissa. Todellisen vuosikoron ilmoittaminen kuitenkin erosi maiden kesken; osa ilmoitti, että todellinen vuosikorko ilmoitetaan käyttämällä laskentakaavana kulutusluottodirektiivin kaavaa, kun osa taas ilmoitti käyttävänsä erillistä, kansallisesta lainsäädännöstä ilmenevää laskentakaavaa. (HE 64/2009)

3.3 PIKAVIPIT MUISSA POHJOISMAISSA

Ruotsin lainsäädännössä ei ole pikaluotoille erityissäännöksiä, vaan lähtökohteisesti niihin sovelletaan samoja kulutusluottolain (Konsumentkreditlag 1992:830) säännöksiä, kuin muihinkin kulutusluottoihin. Kyseisiä säännöksiä ei kuitenkaan sovelleta todellisen vuosikoron ilmoittamisvelvollisuuden osalta pienissä, lyhytaikaisissa luotoissa eikä kyseisissä luotoissa ole velvollisuutta tehdä sopimusta kirjallisesti. Kyseisissä luotoissa luotonantajan ei myöskään tarvitse arvioida kuluttajan luottokelpoisuutta. Ruotsin kuluttajansuojalaissa ei myöskään velvoiteta luotonantajaa tarkistamaan asiakkaan henkilöllisyyttä. (HE 64/2009)

Norjassa pikaluottojen sääntely on huomattavasti Ruotsin sääntelyä tiukempaa ja kulutusluottoja säännellään rahoitussopimuksilla (Lov om finansavtaler og finansoppdrag; finansavtaleloven 1999:46). Kyseisen lain säännöksiä sovelletaan myös pieniin ja lyhytaikaisiin luottoihin. Rahoitussopimuslaki edellyttää, että luotonantajan tulee ilmoittaa asiakkaalle nimelliskorko, luoton todellinen vuosikorko sekä muut luotosta aiheutuvat kustannukset. Kyseiset tiedot tulee käydä ilmi kirjallisesta luottosopimuksesta. (HE 64/2009)

Tanskassa säännellään kulutusluottoja luottosopimuksilla (ov om kreditaftaler; kreditaftaleloven 1990:398), mutta kyseisen lain soveltamisalan ulkopuolelle on jätetty pienet luotot sekä luotot, joiden luottoaika on alle kolme kuukautta. Markkinointilaki (lov om markedsføring; 1389:2005) kuitenkin edellyttää, että luoton todellinen vuosikorko on ilmoitettava, jos luottoa markkinoidaan sähköisesti.

Tanskassa luotonantajan velvollisuutta varmentaa asiakkaansa henkilöllisyyttä ei ole edellytetty kuluttajansuojalainsäädännössä, mutta rahanpesulain mukaan ammattimaisesti kulutusluottoja myöntävien tahojen tulee tunnistaa asiakkaansa. (HE 64/2009)

4 KORKOKATTO

Ennen korkokaton asettamista pikaluotot aiheuttivat kotitalouksille kasvavissa määrin velkaongelmia. Kotitalouksien nopea velkaantuminen näkyi velkatuomioissa. Vuonna 2005 yksityishenkilöihin kohdistuvia tili- ja kertaluottojen sekä rahoitusyhtiösaatavien velkatuomioita annettiin hieman yli 20 000 kappaletta, vuoden 2011 vastaava luku oli lähes 180 000. (HE 78/2012)

Korkokatto asetettiin 1.6.2013 kuluttajansuojalain 7 lukuun ja tämä tarkoitti sitä, että alle 2000,00 euron luottojen todellinen vuosikorko saa olla enintään korkolain 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko lisättynä 50 prosenttiyksiköllä. (KSL luku 7 § 17) Korkokatto siis rajoittaa luoton todellista vuosikorkoa, joka saadaan lasketua, kun luoton nimelliskorko ja kaikki luoton kustannukset otetaan huomioon. Korkokaton asettamisella haluttiin vähentää velkaantumista ja varmistaa, että kuluttaja saisi luottoa kohtuullisimmalla ehdoilla. Samalla korkokaton uskottiin vaikuttavan pikaluottojen tarjontaan vähenevissä määrin. Ennen korkokaton asettamista pikaluottojen keskimääräinen vuosikorko oli noin 920,00%. Korkokaton säätämisen seurauksena pikaluottojen myöntäminen kääntyikin aluksi laskuun, mutta samalla se aiheutti sen, että keskimääräinen velan suuruus velallista kohden suureni. (Keinänen & Vartiainen 2016, 2)

Ennen nykyisen korkokaton asettamista, hallituksen esityksessä 78/2012 ehdotettiin useammanlaista luottojen hintasääntelyä. Työryhmä muun muassa esitti ensin korkokaton asettamista alle 1000,00 euron suuruisille luotoille, koska kyseisiin luottoihin on liittynyt suhteessa eniten velkaongelmia. Korkokaton rajaa päätettiin laajentaa kuitenkin alle 2000,00 euron luottoihin, koska aiemman ehdotuksen toteutuminen olisi saattanut saada luotontarjonnan siirtymään suurempien luottojen tarjoamiseen, jotka jäisivät hintasääntelyn soveltamisalan ulkopuolelle ja näin ollen tämä vain lisäisi kuluttajien velkaantumista. Suuremman euromäärärajan vuoksi riskin epätoivotuista vaikutuksista katsottiin vähe-

nevän, koska myös luottoriskit kasvavat merkittävästi myönnettävän luottosumman ollessa suurempi. Tämän vuoksi uskottiin, etteivät luotonantajat ala kiertämään korkokattoa.

Todelliseen vuosikorkoon perustuvaa mallia on kritisoitu siitä, että kuluttajan on usein mahdoton laskea sitä itse. On kuitenkin todettu, että luoton todellinen vuosikorko on vakiintunut käsite, koska sitä on käytetty eurooppalaisessa lainsäädännössä luoton hintaa kuvaavana suureena jo 1980-luvulta lähtien. Lisäksi luotonantajan tulee ilmoittaa todellinen vuosikorko luottosopimuksessa. Mallia on myös kritisoitu siitä, että se asettaa eri suuruiset luotot keskenään eriarvoiseen asemaan, koska pienemmissä luotoissa todellinen vuosikorko nousee väkisin korkeammaksi kuin suuremmissa luotoissa. Todellisen vuosikoron mallin etuna viranomaisten kannalta on kuitenkin se, että se aiheuttaa vähemmän tulkintaongelmia kuin esimerkiksi työryhmässä aiemmin esillä ollut kulu- ja korkosäätelyn yhdistelmä. (HE 78/2012)

$$\sum_{k=1}^m C_k (1 + X)^{-t_k} = \sum_{l=1}^{m'} D_l (1 + X)^{-S_l}$$

Kuva 1. Todellisen vuosikoron laskentakaava (HE 77/2016 vp)

5 MAKSUHÄIRIÖMERKINNÄT

Maksuhäiriömerkintä tarkoittaa sitä, että luottotietorekisterin ylläpitäjä merkitsee rekisteriinsä tiedon, että lasku tai velka on jäänyt maksamatta. Suomessa luottotietorekisterin ylläpitäjiä on kaksi; Suomen Asiakastieto Oy sekä Bisnode Finland Oy. Luottotietorekistereiden tarkoituksena on auttaa luotonantajia arvioimaan mahdollisen luotonsaajan maksukyky ja näin ollen välttämään luottotappioita. (www.luottotietohaku.fi)

Luotonantajan on mahdollista ilmoittaa maksuhäiriöstä luottotietorekisterin pitäjälle, jos maksu on viivästynyt vähintään kuusikymmentä vuorokautta alkuperäisestä eräpäivästä, jos velallinen ei ole tehnyt velkojan kanssa uutta maksusopimusta eräpäivän jälkeen. Lisäksi maksuhäiriömerkinnän tallettamisen edellytyksenä on, että viivästynyttä velkaa koskevassa kulutusluottosopimuksessa on kerrottu maksuhäiriötietojen luovuttamisesta rekisterinpitäjälle sekä se, että velkoja on lähettänyt velalliselle kirjallisen maksukehotuksen vähintään 21 vuorokautta ennen tietojen luovuttamista rekisterinpitäjälle. (Luottotietolaki 4 luku 14§)

Maksuhäiriömerkintä luottotiedoissa vaikeuttaa ja estää monia asioita. Maksuhäiriömerkinnän yleisin vaikutus on se, että kuluttaja ei saa enää lainaa tai hyödykkeitä osamaksulla. Myös vakuutusten, vuokra-asunnon ja puhelinliittymäsopimuksen saaminen saattaa vaikeutua. Maksuhäiriömerkintä ei kuitenkaan suoraan merkitse sitä, ettei kuluttaja voisi saada edellä mainittuja asioita, vaan luoton myöntäminen tai hyödykkeiden myyminen osamaksulla on aina luotonantajan tai myyjän päätettävissä.

Aiemmin maksuhäiriömerkintä on voinut aiheuttaa myös sen, että kuluttaja on joutunut luopumaan verkkopankkitunnuksistaan tai maksukortistaan. Vuoden 2017 alusta lakiin luottotietolaitostoiminnasta tuli kuitenkin oleellinen muutos; nyt lain (laki luottolaitostoiminnasta 15 § 6) mukaan asiakkaalla on oikeus peruspankkipalveluihin, joka tarkoittaa sitä, että maksuhäiriöisellä asiakkaalla on

oikeus pitää verkkopankkitunnuksensa ja maksukorttinsa. Maksuhäiriömerkinnän yhtenä tarkoituksena on kuitenkin estää kuluttajan lisävelkaantuminen, joten pankin on kuitenkin mahdollista lopettaa esimerkiksi luottokortin luotto-ominaisuus. Kuitenkaan jo olemassa olevia lainoja, kuten esimerkiksi asuntolainaa, ei irtisanota maksuhäiriömerkinnän tullessa, vaan irtisanominen edellyttää lyhennysmaksujen laiminlyöntiä. (www.takuusaatio.fi)

Vakuutusyhtiöiden ei tarvitse myöntää vapaaehtoisia vakuutuksia henkilölle, jonka maksukykyyn ei voida luottaa. Kuitenkin esimerkiksi pakollinen liikennevakuutus on myönnettävä myös maksuhäiriöiselle, mutta vakuutuksenmyöntäjä voi edellyttää, että vakuutus maksetaan etukäteen vuodeksi eteenpäin. (www.takuusaatio.fi)

Uuden vuokra-asunnon tai työpaikan saaminen vaikeutuu maksuhäiriömerkinnän myötä, koska työnantajan on mahdollista tarkistaa työntekijän luottotiedot, mikäli hänen työtehtäviinsä kuuluisi taloudellista vastuuta tai henkilö työskentelisi ilman valvontaa ihmisten kodeissa. Olemassa olevaa työsuhdetta ei voida kuitenkaan irtisanoa maksuhäiriömerkinnän vuoksi, mutta se kuitenkin voi estää uusien työtehtävien saamista nykyiselläkin työnantajalla. Myös kaikilla vuokranantajilla on oikeus tarkistaa mahdollisen vuokralaisen luottotiedot. (www.takuusaatio.fi)

5.1 MAKSUHÄIRIÖMERKINTÖJEN TILASTO

Tällä hetkellä suomalaisilla on maksuhäiriömerkintöjä enemmän kuin koskaan. Vuoden 2016 loppuun mennessä maksuhäiriöitä oli yhteensä 373 100 henkilöllä. Suomen Asiakastieto Oy:n tilaston mukaan maksuhäiriömerkinnät rekisteröidään useimmiten samoille, jo aiemmin maksuvaikeuksissa olleille kuluttajille. Mikäli henkilö saa yhden maksuhäiriömerkinnän luottotietoihinsa, tulee niitä usein tämän jälkeen myös useampia. Samalla kuitenkin uusien maksuhäiriöisten kuluttajien määrä on laskenut melkein kaikissa ikäluokissa vuosien 2014 ja 2016 välillä. Vuonna 2016 ensimmäisen maksuhäiriömerkintänsä sai noin 9000

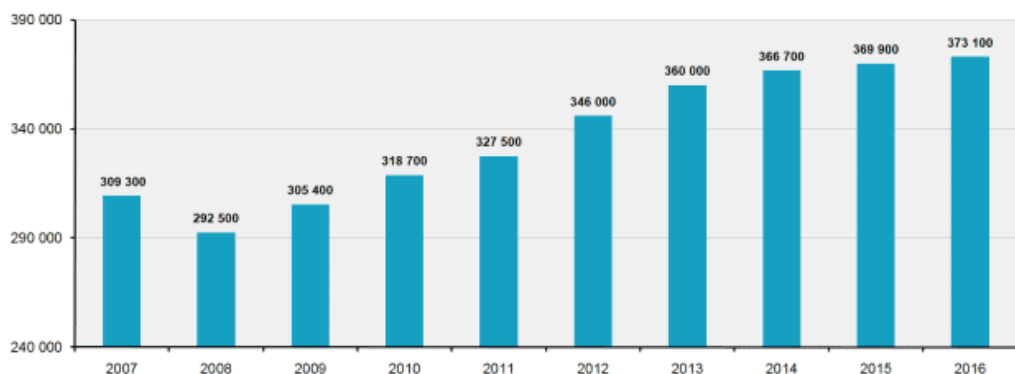

kuluttajaa eli neljännes vähemmän kuin vuonna 2014. (Suomen Asiakastieto Oy)

Tästä poiketen yli 70-vuotiaiden eläkeläisten uudet maksuhäiriömerkinnät ovat kuitenkin lisääntyneet jopa 25 prosenttia vuoteen 2014 verrattuna. Vähintään 70-vuotiaita, maksuhäiriömerkinnän omaavia henkilöitä on vuonna 2016 ollut jo 11 300 kappaletta ja uusia merkintöjä kyseiselle ikäryhmälle merkittiin 1430 kappaletta vuonna 2016. (Suomen Asiakastieto Oy)

Asiakastieto Oy:n mukaan suurin osa maksuhäiriömerkinnöistä aiheutuu maksamattomista viranomaismaksuista, kuten esimerkiksi sakoista tai sairaalamaksuista. Alla olevasta kuviosta (Kuvio 2.) voi huomata, että viranomaismaksut aiheuttavat 40 prosenttia kaikista maksuhäiriömerkinnöistä. Kuluttajaluotot aiheuttavat kaikista maksuhäiriömerkinnöistä huomattavasti pienemmän osan; 11,7 prosenttia, mutta usein henkilön ensimmäinen maksuhäiriömerkintä tulee kuitenkin kulutusluotosta. Tämä johtuu osittain siitä, että kuluttajaluotoilla yritetään korjata jo valmiiksi velkaista ja huonoa taloustilannetta ja melkein 60 prosentilla kulutusluoton hakijoista on jo aiemmin otettuja luottoja. (Suomen Asiakastieto Oy, www.mynewsdesk.com)

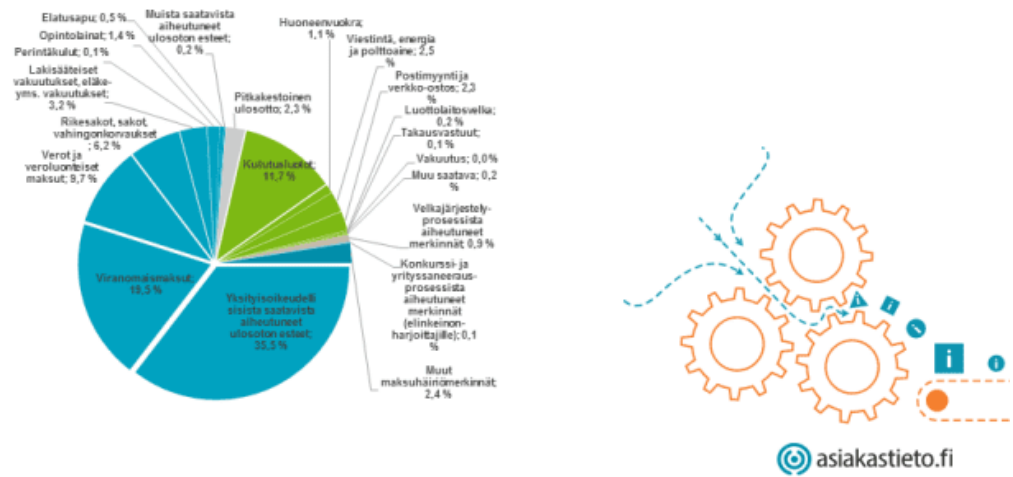
HENKILÖT, JOILLA ON MAKSUHÄIRIÖ 2007-2016 PERSONS WITH PAYMENT DEFAULTS 2007-2016

 asiakastieto.fi

Kuvio 1. Maksuhäiriöiset henkilöt (Suomen Asiakastieto 2017)

MAKSUHÄIRIÖMERKINTÖJEN SYYT 2016

Kuvio 2. Maksuhäiriömerkintöjen syyt (Suomen Asiakastieto 2017)

6 OIKEUSKÄYTÄNTÖÄ

6.1 KORKEIMMAN OIKEUDEN ENNAKKOPÄÄTÖS

Vaikka asetettu korkokatto koskee vain alle 2000,00 euron luottoja, myös tätä suurempien luottojen luottoehdot ovat tarkastelun alla. Euroopan unionin tuomioistuin on antanut monia merkittäviä ratkaisuja tuomioistuinten velvollisuudesta tutkia viran puolesta kuluttaja-asioiden ongelmia. (Määräämisperiaate kuluttajaluottosopimuksissa, Vikström 2016)

Korkein oikeus on vuonna 2015 antanut ennakkopäätöksen (KKO 2015:60) asiassa, jossa velkoja vaati kuluttajaa suorittamaan kulutusluoton pääoman ohessa 118,80 prosentin viivästyskorkoa. Velkoja oli myöntänyt kuluttajalle 2000,00 euron limiittiluoton. Tässä tapauksessa siis luoton nimelliskorko on ollut 118,80 prosenttia ja todellinen vuosikorko 122,54 prosenttia. Alla käydään läpi kyseinen ennakkopäätös.

Kanteessaan velkoja vaati kuluttajaa suorittamaan lainapääomaa 2836,94 euroa sekä kuluja 45,00 euroa viivästyskorkeineen. Velkoja vaati pääomalle viivästyskorkoa erääntymispäivästä 14.10.2013 alkaen 118,80 prosenttia 180 vuorokautta, jonka jälkeen korkolain 4 §:n 1 momentin mukaisesti. Korkolain 4 luvun 2 momentin mukaan viivästyskorkoa on maksettava saman perusteen mukaan kuin ennen eräpäivää, jos velallisen sitoumus liittyy kulutusluottosopimukseen tai muuhun korkolain 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuun sopimukseen. Korkeampaa, kulutusluottosopimuksen mukaista viivästyskorkoa saa periä kuitenkin enintään 180 vuorokautta luoton erääntymisestä tai jos sitä koskeva tuomio annetaan ennen kyseisen ajanjakson täyttymistä, tuomion antamiseen saakka. Käräjäoikeus antoi asiassa yksipuolisen tuomion 10.01.2014, jossa se velvoitti vastaajan suorittamaan pääoman ja kulut korkolain 4 §:n 1 momentin mukaan. Käräjäoikeus katsoi, että vaatimus 118,80 prosentin viivästyskorosta oli selvästi perusteeton ja tällä perusteella hylkäsi korkovaatimuksen 4 §:n 1 momentin ylimenevältä osalta.

Kantaja valitti asiasta hovioikeuteen. Luoton sopimusehdoissa on sanottu, että luotonantajalla on oikeus periä 15 prosentin nostoprovisio jokaisesta nostettava erästä. Luotto erääntyi maksettavaksi noin kuukauden kuluttua nostopäivästä ja jos luotonsaaja maksoi tässä ajassa luoton ja siitä perityn nostoprovisioon kokonaan, ei luotosta ole tarvinnut maksaa juoksukorkoa. Jos luotonsaaja haluaa käyttää osamaksuvaihtoehtoa, on juoksukorko luottoehtojen mukaan 9,9 prosenttia. Sopimuksessa on ilmoitettu, että luotonsaajan tulee suorittaa kuukausittain vähintään 20 prosenttia, ja kuitenkin vähintään 50,00 euroa, luoton pääomasta, nostoprovisiosta ja korosta. Laskutuslisä on 5,00 euroa per lasku. Sopimuksessa ei kuitenkaan oltu ilmoitettu todellista vuosikorkoa.

Hovioikeus katsoi, että 1.6.2013 voimaan tullut korkokatto ei koske vähintään 2000,00 euron luottoja, mutta lain esitöihin (HE 78/2012 vp s. 12) viitaten se katsoi, että lainsäätäjillä on ollut pyrkimys rajoittaa myös tämän suuruisista kulluttajaluotoista perittävää koron määrää. Hovioikeuden mielestä luotonantaja on selvästi yrittänyt kiertää korkokaton säädöksiä myöntämällä luotonsaajalle tasan 2000,00 euron luoton. Kyseinen tapa on selvästi lainsäätäjien tahdon vastaista. Hovioikeus viittasi myös rikoslain 36 luvun 6 § kiskonnasta, jossa on säädetty rangaistavaksi sellainen korkotaso, joka on täysin epäsuhteessa luotonantajan suoritukseen, ottaen huomioon myönnetyn luoton määrä sekä kulut, luottoehdot ja luottoriski.

Hovioikeus totesi, että luotonsaajalta oli kyseisen luoton ehtojen mukaisesti vaadittu ennen luoton erääntymistä suoritettavaksi luottokorkoa enemmän, mitä luoton pääoma oli ja erääntymisen jälkeen viivästyskorkoa olisi tullut maksettavaksi noin puolet pääomasta. Hovioikeus totesi, että yleiseen korkotasoon, kulluttajasuojalain 7 luvun 17 a §:ään ja korkolain 4 §:n 2 momenttiin vedoten, viivästyskorkovaatimus oli kohtuuton ja selvästi lain vastainen, joten käräjäoikeus on voinut hylätä korkovaatimuksen korkolain 4 §:n 1 momentin ylittävältä osalta.

Velkojalle myönnettiin valituslupa ja hän valitti hovioikeuden päätöksestä korkeimpaan oikeuteen. Velkoja vaati, että hovioikeuden tuomio kumotaan ja vastaaja veloitetaan suorittamaan 118,80 prosentin viivästyskorkoa korkolain 4 §:n 2 momentin mukaan. Toissijaisesti kantaja vaati, että vastaaja veloitetaan suorittamaan edes 50,50 prosentin viivästyskorkoa 4 §:n 2 momentin mukaan. Vastaaja ei ollut missään oikeusasteista vastannut kanteeseen.

Korkein oikeus antoi velkojalle mahdollisuuden antaa lausuma kuluttajasopimusten kohtuuttomista luottoehdoista annetun direktiivin 93/13/ETY säännösten ja erityisesti direktiivin 4 ja 6 artiklan sekä niitä koskevan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön merkityksestä kyseisen, käsiteltävän asian arvioinnissa. Velkojan oli myös mahdollista lausua siitä, olivatko luottosopimuksen ehdot laadittu ymmärrettävästi ja selkeästi sekä siitä, olivatko kyseiset ehdot mahdollisesti kohtuuttomia. Kantajan tuli myös näyttää kopio luottosopimuksesta.

Korkeimman oikeuden tehtävä oli tässä tapauksessa tutkia viivästyskorkovaatimuksen kohtuuttomuutta sekä sitä, oliko käräjäoikeudella oikeus omasta aloitteestaan hylätä viivästyskorkovaatimus. Korkein oikeus totesi, että riita-asioissa tuomioistuinten oma-aloitteinen tutkimisvalta ja –velvollisuus on suppea, eikä siitä ole kuluttajansuojaa koskevia poikkeuksia, vaan lähtökohtana tässä on asianosaisten määräämisperiaate. Tällä tarkoitetaan sitä, että jos toinen osapuoli ei ole vedonnut sopimusehtojen kohtuuttomuuteen, ei käräjäoikeus voi alkaa viran puolesta tutkimaan edellytyksiä kohtuullistamiselle.

Nykyään kuitenkin unionin kuluttajansuojalainsäädäntö ja eritoten neuvoston direktiivi 93/13/ETY ja sitä koskeva unionin tuomioistuimen vakiintunut oikeuskäytäntö vaikuttavat tuomioistuinten tutkimisvelvollisuuteen. Direktiivi koskee sellaisia kuluttajan ja elinkeinoharjoittajan välisiä sopimusehtoja, joista ei ole erikseen neuvoteltu. Kyseisen direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa säädetään siitä, että sopimusehto on kohtuuton ”jos se hyvän tavan vastaisesti aiheuttaa kuluttajan vahingoksi huomattavan epätasapainon osapuolten sopimuksesta johtuvien oi-

keuksien ja velvollisuuksien välille.” Lisäksi kyseisen direktiivin 6 artiklan 1 kohdassa määrätään, että jäsenmaiden on säädettävä, että ” elinkeinoharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen kohtuuttomat ehdot eivät sido kuluttajia niiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja että sopimus jää muilta osin osapuolia sitovaksi, jos sopimus voi olla olemassa ilman kohtuuttomia ehtoja.” Lisäksi kyseisen direktiivin 7 artiklassa säädetään, että jäsenmaiden on varmistettava, että heillä on olemassa riittäviä sekä tehokkaita keinoja kohtuuttomien ehtojen lopettamiseksi kuluttajan ja elinkeinoharjoittajan välisissä sopimuksissa.

Unionin tuomioistuin on todennut, että sopimusehtodirektiivin 6 artiklan 1 kohdan pakottavalla säännöksellä yritetään korvata muodollinen tasapaino, joka sopimuksessa perustetaan sopijaosapuolten velvollisuuksien ja oikeuksien välille, todellisella tasapainolla, jolla voidaan palauttaa osapuolten välinen yhdenvertaisuus. Tuomioistuinten laajaa toimintavelvollisuutta on pidetty kuluttajansuojan turvaamiseksi tarpeellisena, koska kuluttajat helposti jättävät vetoamatta kohtuuttomiin ehtoihin tietämättömyyttään tai mahdollisten oikeudenkäyntikulujen vuoksi.

Korkein oikeus totesi, että asiaa käsittelevän tuomioistuinten tulee viran puolesta tutkia, onko käsiteltävässä asiassa kyseessä sopimusehtodirektiivin soveltamisalaan kuuluva ehto. Jos kyseessä on, tuomioistuimen tulee viran puolesta arvioida ehdon mahdollista kohtuuttomuutta. Kyseinen tutkimusvelvollisuus ei ole riippuvainen siitä, onko vastaaja vedonnut sopimusehtojen kohtuuttomuuteen tai asemaansa kuluttajana. Tämä tapaus muodostaa siis poikkeuksen Suomen oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 3 §:ään sisältyvästä yleisestä siviiliprosessuaalisesta säännöstä, jonka mukaan tuomioistuin ei voi perustaa tuomiota seikkaan, johon asianosainen ei ole vastustamisensa tai vaatimuksensa tueksi vedonnut.

Sopimusehtodirektiivin soveltamisalaan kuuluvat vakioehdot, jotka elinkeinoharjoittaja on ennalta laatinut ja niistä ei ole neuvoteltu kuluttajan ja elinkeinoharjoittajan välillä. Tässä tapauksessa osapuolten välinen sopimus oli vakioehtoso-

pimus, mutta sopimusehdoissa oli viitattu vain yleisesti korkolain 4 §:ään. Kyseistä viittausta ei voitu pitää kohtuullistettavana sopimusehtona, koska sopimusehtodirektiivin 1 artiklan 2 momentin mukaan sen säännökset eivät koske pakollisia lakeja taikka asetuksia heijastavia sopimusehtoja. Kuitenkin kyseisessä tapauksessa viivästyskoron määrä on ollut seuraus sovitusta luottokorosta ja luottokorkoa koskevat vakioehdot ovat sopimusehtodirektiivin soveltamisalan piirissä, viivästyskorkovaatimuksen kohtuuttomuutta voidaan silloin arvioida ja siihen voidaan myös puuttua luottokorkoa koskevien ehtojen perusteella.

Viivästyskorkoon puuttumisen esteenä oli vielä se, että luottokorko kuuluu sopimusehtodirektiivin 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuihin sopimuksen olennaisiin ehtoihin. Tällaisia olennaisia ehtoja on mahdollista kohtuullistaa viran puolesta vain, jos ehtoja ei ole laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi. Korkein oikeus totesi, että kyseisessä asiassa luottoehtoja ei oltu laadittu selkeästi, koska todellista vuosikorkoa ei oltu ilmoitettu ollenkaan ja luottokorko oli kerrottu epäselvästi. Korkein oikeus ilmoitti, että luoton nimelliskorko oli tässä tapauksessa yli kaksinkertainen verrattuna kuluttajansuojalain 7 luvun 17 a §:ssä säädettyyn kuluttajaluoton enimmäiskorkoon. Vaikkakin kyseinen säädös koskee vain alle 2000,00 euron luottoja, korkein oikeus katsoi, että kyseiselle pakottava säännös tuli tässä kohtaa ottaa huomioon.

Korkein oikeus totesi, että vaadittu, korkea luottokorko oli kuluttajan kannalta kohtuuton, kun se yhdistettiin suurehkoon luottomäärään sekä mahdollisesti pitkäaikaiseksi muodostuvaan velkasuhteeseen. Korkein oikeus jätti hovioikeuden tuomion voimaan.

Kantaja oli toissijaisesti vaatinut korkeinta oikeutta velvoittamaan vastaajan suorittamaan edes 50,50% viivästyskorkoa korkolain 4 §:n 2 momentin mukaan. Korkein oikeus totesi kuitenkin, että sopimusehtodirektiivin 6 artiklan ehdon kohtuuttomuuden seurauksena on se, että ehto jätetään huomiotta. Vastaajan mak-

settavaksi jäi kuitenkin tässä tapauksessa käräjäoikeuden jo tuomitsema viivästyskorko korkolain 4 §:n 1 momentin mukaan muutoksenhakutilanteesta johtuen.

6.2 HOVIOIKEUDEN PÄÄTÖKSIÄ

Itä-Suomen hovioikeus on antanut 20.06.2017 kaksi tuomiota koskien velkasuhteeseen perustuvia saatavia. Molemmissa tuomioissa muutettiin käräjäoikeuden päätöstä ja vastaaja veloitettiin suorittamaan kantajalle korkosaatavia käräjäoikeuden päätöksen lisäksi. Tapauksissa Etelä-Karjalan käräjäoikeus oli hylännyt kantajan korkosaatava-vaatimukset kokonaisuudessaan kohtuuttomina kuluttajansuojalain 7 luvun 17 §:n perusteella. Ensimmäisessä tapauksessa vastaajan suoritettavaksi tuli korkosaatavia 636,73 euroa ja toisessa tapauksessa vastaajan tuli suorittaa korkosaatavia 242,00 euroa.

Ensimmäisessä tapauksessa (Itä-Suomen hovioikeuden tuomio nro 347) vastaaja oli vedonnut hovioikeudelle antamassa vastauksessaan siihen, että luoton todellinen vuosikorko oli kohtuuton sen ollessa 179,60 prosenttia. Lisäksi vastaaja oli ilmoittanut, ettei ollut ymmärtänyt luottokoron suuruutta.

Vastaajalle oli myönnetty 2000,00 euron luotto ja Etelä-Karjalan käräjäoikeus oli soveltanut kyseisessä tapauksessa kuluttajansuojalain 7 luvun 17 a §:n säännöstä. Koska vastaajalle myönnetty luotto oli 2000,00 euroa, hovioikeus totesi, ettei asiassa ole silloin kyse edellä mainitussa säännöksessä tarkoitetusta alle 2000,00 euron luotosta eli korkokattosäännöstä ei voida tähän soveltaa. Tässä tapauksessa hovioikeus totesi, että käräjäoikeus oli toiminut virheellisesti eikä se olisi saanut hylätä kantajan korkovaatimusta kuluttajansuojalain perusteella.

Euroopan unionin kuluttajansuojalainsäädäntö ja sitä koskeva unionin tuomioistuimen vakiintunut oikeuskäytäntö ovat tuomioistuimia velvoittavaa oikeutta. Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista annettu neuvoston direktiivi

93/13/ETY koskee sellaisia kuluttajan ja elinkeinoharjoittajan välisiä sopimusehtoja, joista ei ole erikseen neuvoteltu eli vakioehtoja. Sopimusehtodirektiivin 3 artiklan 1 kohdan mukaan tällaista sopimusehtoa pidetään kohtuuttomana, jos se hyvän tavan vastaisesti aiheuttaa kuluttajan vahingoksi huomattavan epätasapainon osapuolten sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille. Sopimusehtodirektiivin 6 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä, että elinkeinoharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen kohtuuttomat ehdot eivät sido kuluttajia niiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja että sopimus jää muilta osin osapuolia sitovaksi, jos sopimus voi olla olemassa ilman kohtuuttomia ehtoja.

Korkeimman oikeuden ennakkopäätöksessä (2015:60) on todettu, että tuomioistuimen tulee viran puolesta tarkistaa, onko sen käsiteltävänä olevassa asiassa kyse edellä mainitun sopimusehtodirektiivin soveltamisalaan kuuluvasta kuluttajan ja elinkeinoharjoittajanvälisestä vakiosopimusehdoista. Jos kyse on vakiosopimusehdoista, tulee tuomioistuimen viran puolesta arvioida ehdon kohtuuttomuutta. Sopimusehtodirektiivin 4 artiklan 2 kohdan mukaan sopimusehtojen kohtuuttomuuden arviointi ei saa koskea pääkohteen määrittelyä, korvauksen tai hinnan riittävyyttä, eikä vastineena toimitettavia palveluita ja tavaroita, jos ehdot on laadittu ymmärrettävästi ja selkeästi. Tässä tapauksessa se tarkoittaa sitä, että luottokorkoa koskevien vakioehtojen arviointi ei tule kysymykseen, jos ehdot on laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi. Kyseisessä tapauksessa vastaaja oli kuitenkin vedonnut kohtuuttomaan luottokorkoon, joten hovioikeuden velvollisuudeksi tuli tutkia mahdollista kohtuuttomuutta kansallisten lainsäädännön mukaisesti niiden seikkojen osalta, joihin asianosaiset ovat perustaneet vaatimuksensa.

Korkein oikeus on ennakkopäätöksessään katsonut, että vakioehtojen selkeyttä arvioitaessa on huomioitava se, onko elinkeinoharjoittajan antamien tietojen harhaanjohtavuus, virheellisyys tai puutteellisuus koskenut kuluttajan kannalta katsottuna merkityksellistä seikkaa, esimerkiksi luotosta aiheutuvia kokonaiskustannuksia.

Kantaja toimitti hovioikeudelle luottosopimuksen, yleiset kuluttajaluottoehdot ja luottoa koskevat vakimuotoiset eurooppalaiset kuluttajaluottotiedot. Luottosopimuksesta kävi ilmi, että luoton vuotuinen korko on 107,37 prosenttia ja lainaajaksi oli sovittu 24 kuukautta. Kuluttajaluottosopimuksesta kävi ilmi, että tätä kahden vuoden maksuaikaa noudattaen luoton todellinen vuosikorko on 179,60 prosenttia. Sopimuksessa oli sovittu, että vastaaja maksaa luoton sopimukseen liitetyn maksuohjelman mukaisissa erissä ja ensimmäinen maksuerä erääntyy kuukauden kuluttua lainan nostosta. Lisäksi sopimuksessa oli ilmoitettu, mistä takaisinmaksuerä koostuu ja maksuohjelmaa noudattaen maksettavaksi tuleva kokonaissumma 4924,56 euroa. Yleisistä kuluttajaluottoehdoista ilmeni, että luotonhakijalle myönnetään lainaa 2000,00-2500,00 euroa ja laina-aika on 1-24 kuukauden välillä. Yleisistä kuluttajaluottoehdoista ilmeni myös se, että vastaajalla oli mahdollisuus nostaa luottoa oman mielensä mukaan myönnettyyn luottorajaan saakka. Näissä ehdoissa oli myös määritelty laina-aika, miltä ajalta korkoa lasketaan ja se, milloin luotonmyöntäjän on mahdollista siirtää luotto perintään. Lisäksi ehdoissa oli mainittu, että luotonsaajalla on mahdollisuus peruuttaa laina 14 vuorokauden kuluessa sopimuksen tekemisestä.

Myös vakioehtoisista eurooppalaisista kuluttajatiedoista ilmeni kuvaus luoton kustannuksista, maksuviivästyksistä johtuvista kuluista sekä luoton pääominaisuuksista. Näissä kuluttajatiedoissa oli ilmoitettu luoton koron olevan luottosopimuksen mukainen.

Hovioikeus totesi, että kyseisistä asiakirjoista on käynyt ymmärrettävästi ja selkeästi selville luoton todellinen vuosikorko ja todellisia kustannuksia oli myös havainnollistettu esimerkkilaskelman avulla. Kyseiset tiedot ovat olleet vastaajan tutustuttavissa ennen luottosopimuksen tekemistä, joten hovioikeus totesi, että vastaajan olisi tullut ymmärtää sopimuksensa merkitys ja todellinen vuosikorko sopimusta tehdessään. Hovioikeus muutti käräjäoikeuden ratkaisua ja velvoitti vastaajan suorittamaan kantajalle käräjäoikeuden ratkaisun lisäksi 636,73 euroa korkosaatavaa.

Itä-Suomen hovioikeuden päätös 348 on lähes samanlainen kuin Itä-Suomen hovioikeuden päätös 347. Erona asioissa oli, että Itä-Suomen hovioikeuden tuomion nro 347 asiassa vastaaja oli antanut vastauksen ja ilmoittanut, ettei ollut ymmärtänyt luottokoron suuruutta. Kyseisessä tapauksessa hovioikeuden tuli siis tutkia luottoehtojen kohtuuttomuutta, vaikka luoton ehdot oli laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi.

Itä-Suomen hovioikeuden tuomion nro 348 asiassa vastaaja ei ollut antanut kantajan valituksen johdosta pyydettyä vastausta. Korkeimman oikeuden ennakkopäätöksen 2015:60 mukaan tuomioistuimen tulee kuitenkin omasta aloitteestaan tarkistaa, onko asiassa kyse Euroopan unionin neuvoston direktiivin 93/13/ETY soveltamisalaan kuuluvista kuluttajan ja elinkeinoharjoittajan välisistä vakiosopimusehdoista. Koska kysymys oli edellä mainitusta sopimusehtodirektiivin kuuluvista vakiosopimusehdoista, tulee tuomioistuimen arvioida ehtojen kohtuuttomuutta. Kyseisiä vakiosopimusehtoja ei voida kuitenkaan sopimusehtodirektiivin 4 artiklan 2 kohdan mukaan tutkia viran puolesta, mikäli ne on laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi. Tuomioistuimen tuli siis selvittää, oliko kuluttajalle esitetyt ehdot laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi.

Kantaja oli toimittanut hovioikeudelle kantajan ja vastaajan välisen luottosopimuksen, yleiset luottoehdot, luottoa koskevat vakimuotoiset eurooppalaiset kuluttajaluottotiedot sekä neljä ilmoitusta vastaajan nostamasta luotosta. Lainasopimuksesta ilmeni, että vastaajalle on havainnollistettu luoton kokonaiskustannuksia esimerkkilaskelman avulla ja samalla vastaajalle on ilmoitettu luoton takaisinmaksun kokonaismäärä, joka oli 2311,00 euroa. Myönnetyn luoton määrä oli 2010,00 euroa. Lisäksi luottosopimuksesta ilmeni eurooppalaisissa kuluttajaluottotiedoissa ja yleisissä luottoehdoissa kerrotut tiedot luoton takaisinmaksuvasta ja maksuviivästyksestä aiheutuvista seurauksista.

Yleisistä luottoehdoista ilmeni esimerkiksi luoton laina-aika, myönnetyn luoton määrä ja se, että kyseessä oli kertaluotto. Laina-aika ja luoton takaisinmaksun

eräpäivä oli määritelty luottosopimuksessa ja laina-aika oli katsottu alkamaan siitä päivästä, jolloin luotolta on tehty ensimmäinen nosto. Ehdoista ilmeni, että vastaajan tuli maksaa luotto eräpäivänä kokonaisuudessaan ja kyseiseen kokonaisuuteen sisältyivät laina-ajan korko sekä muut luottokustannukset. Luoton todellinen vuosikorko oli ilmoitettu luottosopimuksessa ja luotonsaaja on ollut velvollinen maksamaan viivästyskorkoa eräpäivästä, korkolain 4 §:n mukaisesti, siihen saakka, jona luotonsaaja maksaa koko luoton. Lisäksi luotonsaajalle on kerrottu 14 vuorokauden oikeudesta peruuttaa tekemänsä sopimus.

Hovioikeus katsoi, että myös vakiomuotoisista eurooppalaisista kuluttajaluottotiedoista kävi ilmi muun muassa kuvaus luoton pääominaisuuksista, luoton kustannuksista sekä maksuviivästyksestä aiheutuvista kuluista. Lisäksi kuluttajaluottotiedoista kävi ilmi muun muassa laina-aika, ja se, että luotto tulee maksaa takaisin kerralla. Todellisen vuosikoron oli ilmoitettu olevan 446,2 prosenttia ja sen on ilmoitettu sisältävän luottokustannukset sekä luoton koron.

Hovioikeus totesi, että vastaajan ennen sopimuksen tekemistä tutustuttavissa olevista luoton yleisistä ehdoista sekä vakiomuotoisista eurooppalaisista kuluttajaluottotiedoista on ilmennyt todellinen vuosikorko sekä tiedot luoton kokonaiskustannuksista. Vastaaja oli myös hyväksynyt kyseiset ehdot. Tämän lisäksi luottosopimuksesta oli käynyt ilmi vastaajan ottaman luoton kokonaiskustannukset ja vastaajalla olisi luoton ottamisen jälkeen ollut vielä sopimusehtojen mukaisesti mahdollisuus peruuttaa sopimus. Kyseiset asiat huomioon ottaen hovioikeus totesi, että luoton ehdot oli laadittu tarpeeksi selkeästi ja ymmärrettävästi, joten tuomioistuimen ei tule viran puolesta tutkia korkosaatavaa koskevan vaatimuksen kohtuuttomuutta.

Myös tässä tapauksessa hovioikeus totesi, ettei asiassa voi soveltaa kuluttajansuojalain 7 luvun 17 §:n säännöstä korkokatosta, koska myönnetty luotto ei ollut alle 2000,00 euron luotto eikä näin ollen kuulu korkokaton piiriin.

6.3 POHDINTAA OIKEUSKÄYTÄNNÖSTÄ

Korkokaton ulottumattomiin kuuluvat kuluttajaluotot ovat tällä hetkellä kuuma aihe myös tuomioistuimissa. Kuten edellä on todettu, tuomioistuinten tulee omasta aloitteestaan tutkia, onko niille vireille tulevissa asioissa kyse sopimusehtodirektiivin tarkoittamista vakioehdoista. Jos on, käräjäoikeudet tutkivat vireille tulevissa velkomusasioissa, onko luottoehtoja laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi, mikäli luoton todellinen vuosikorko ylittää korkokaton. Kun käräjäoikeudet pyytävät kantajia täydentämään haastehakemuksiaan, pyytävät he usein toimittamaan jäljennöksen luottosopimuksesta sekä luottoon sovellettavat yleiset sopimusehdot ja eurooppalaiset kuluttajaluottotiedot. Lisäksi käräjäoikeudet usein haluavat kantajan näkökulman luottoehtojen kohtuuttomuudesta sekä selvityksen siitä, onko luottosopimuksen ehdot laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi. Mikäli kantaja toimittaa selvityksen täydennyspyyntöön ja käy ilmi, että luottoehdot on laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi, ei käräjäoikeudella ole oikeutta tutkia sopimusehtojen kohtuuttomuutta ja näin ollen mahdollisesti kohtuullistaa ehtoja.

Tulisiko tuomioistuinten oikeuksia laajentaa ehtojen kohtuullistamisessa? Uskon, ettei tämä ratkaisu auttaisi hillitsemään kuluttajien velkaantumista, sillä ehtojen kohtuullistaminen saattaisi usein tulla kyseeseen vasta oikeudellisessa perinnässä käräjäoikeuden toimesta. Jos kuluttaja maksaa lainan pois ennen oikeudellista perintää, olisi riskinä se, että kuluttaja ei itse ymmärtäisi sopimusehtojen kohtuuttomuutta. Kuitenkin myös kuluttajalla eli lainansaajalla tulisi olla oma vastuunsa lainanotossa. Mikäli luoton ehdot on laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi, on myös kuluttajan otettava vastuu siitä, että hän solmii sopimuksen, jota ei pysty noudattamaan. Tämän vuoksi Suomessa tulisi kiinnittää enemmän huomiota kuluttajien taloudenhallintataitojen harjaannuttamiseen.

Nykyinen tuomioistuinten tapa selvittää luottoehtojen selkeyttä ja ymmärrettävyyttä on uskoakseni kuitenkin työläs niin tuomioistuimille kuin kantajillekin. Mi-

käli korkokatto laajennettaisiin koskemaan kaikkia kuluttajaluottoja, olisivat ehdot kaikille samat ja tuomioistuimilta poistuisi tarve tutkia sopimusehtoja mahdollisesti kohtuuttomien korkojen osalta.

7 SÄHKÖPOSTIHAASTATTELU

Korkokatolle asetettujen tavoitteiden saavuttamista tutkittiin myös sähköpostihaastattelulla. Talous- ja velkaneuvojat, jotka ovat tehneet kyseistä työtä ennen pikavippiaikaa ja nyt, omaavat laajan käsityksen pikavippien aiheuttamasta tilanteesta. Kysymykset lähetettiin yhteensä neljääntoista eri kaupunkien Talous- ja velkaneuvontoihin; mukana olivat Varsinais-Suomen, Tampereen, Vaasan, Rovaniemen, Oulun, Hyvinkään, Hämeenlinnan, Kainuun, Rauman, Seinäjoen, Vakka-Suomen, Kouvolan, Lappeenrannan, Imatran ja Joensuun Talous- ja velkaneuvonnat. Vastauksia tuli yhteensä kuudelta talous- ja velkaneuvojalta, joista yksi ilmoitti, ettei pysty vastaamaan esitettyihin kysymyksiin. Alla on esitetty haastattelun kysymykset ja sen jälkeen vastausten yhteenveto.

7.1 HAASTATTELUKYSYMYKSET JA VASTAUSTEN YHTEENVETO

Kysymys 1: "Pikavipit" rantautuivat Suomeen vuonna 2005. Miten pikavippien tuleminen Suomen markkinoille näkyi kuluttajien velkaantumisessa?

Vastausten yhteenveto: Pikavippien saapuminen Suomeen näkyi kuluttajien todella nopeana velkaantumisena. Lainatut summat olivat nykytilanteeseen verrattuna melko pieniä, mutta niitä saattoi kertyä paljon ja vahingossa. Myös luottokortit aiheuttivat velkaantumista, koska kuluttajalla saattoi olla useita luottokortteja ja luottorajan nostaminen oli alussa helppoa, koska kuluttaja oli aiemmin ollut tunnollinen maksaja. Kuluttajilla oli vahva halu maksaa velkansa, mutta niiden kertyessä joutuivat he ottamaan aina vain enemmän lainaa edellisten lainojen maksuun.

Kysymys 2: Olivatko lainojen korkoprosentit selkeästi suurempia kuin nykyään?

Vastausten yhteenveto: Talous- ja velkaneuvojat tulivat siihen tulokseen, että korkoprosentit olivat varmasti jossain vaiheessa nykyistä suurempia, mutta koroilla ei ollut velkaneuvontaan tulevan asiakkaan kannalta enää merkitystä. Velkaneuvontaan tulevalla asiakkaalla on ollut todennäköisesti niin useita lainoja,

ettei maksukyky riittänyt edes pääomiin. Sillä, oliko velkaantuneen kuluttajan lainojen korot 700 % vai 1200 %, ei ollut merkitystä. Aivan pikavippiajan alussa korkoprosenteista ei edes juurikaan puhuttu, vaan lainoihin lisättiin erilaisia kuluja. 100,00 euron lainaan saattoi tulla samat kulut kuin 1000,00 euron lainaan.

Kysymys 3: Miten korkokatto näkyy nykyisin kuluttajien ottamissa luotoissa? Ovatko lainasummat suurempia kuin ennen korkokaton asettamista?

Vastausten yhteenveto: Todettiin, ettei korkokatolla ole ollut toivottua vaikutusta. Korkokatto vaikutti alussa siten, ettei pieniä, parinsadan euron vippejä markkinoitu enää juuri lainkaan. Kuluttajille myönnetyt lainat ovat muuttuneet yli 2000,00 euron lainoiksi, joita asetettu korkokatto ei koske. Tästä johtuen kuluttajien velkojen pääomat ovat moninkertaistuneet. Kuluttajaluottojen korot ovat aiempaa pienempiä, mutta lainasummat ovat suurempia ja kuluttajien velkaantuminen on edelleen ongelma.

Kysymys 4: Onko korkokatto mielestänne hillinnyt velkaantumista vai ovatko ihmiset velkaantuneempia kuin ennen vuotta 2013?

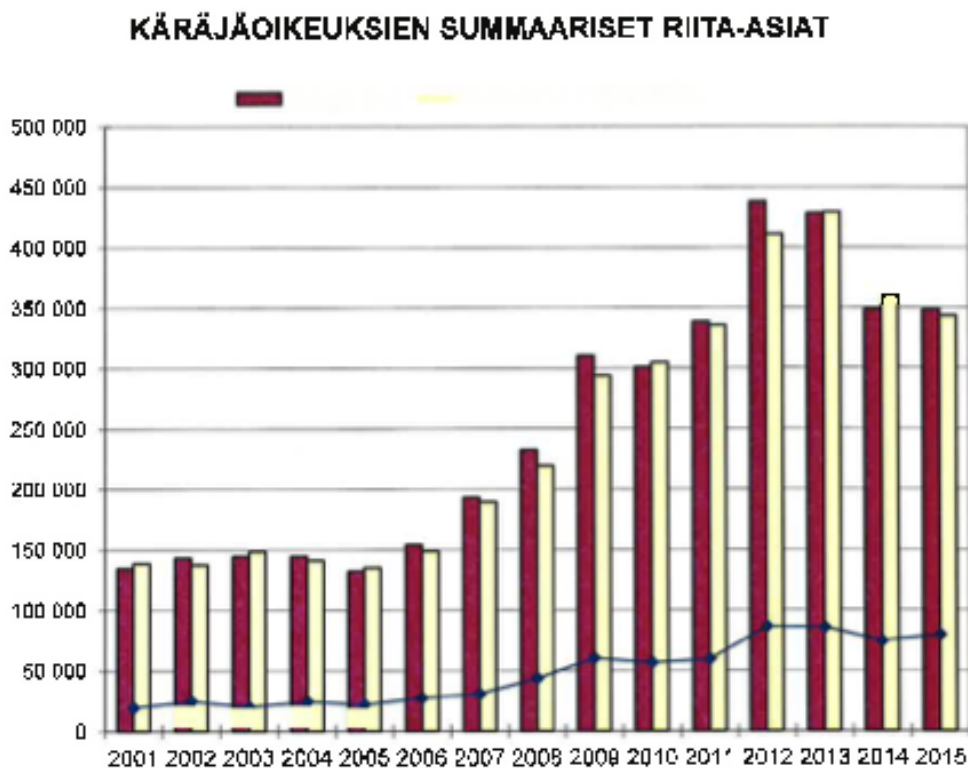
Vastausten yhteenveto: Korkokatto ei ole hillinnyt velkaantumista vaan velkasummat ovat moninkertaistuneet. Lisäksi kuluttajilla on edelleen useita velkoja, niitä saattaa olla useimmiten 20-100 kappaletta. Ehdotettiin, että Suomessa otettaisiin myös käyttöön positiivinen luottorekisteri. Nyt hyvä luotonantotapa on velkojan omassa valvonnassa.

” Sinällään koroilla ei kukaan ylivelkaantune, vaan se lähtee pääomista. Eikös halvempi velka, siis korkokatolla säädelty, tule vain houkuttelevammaksi. Yleinen velkaantuminen johtunee monista uusista toimijoista, kilpailusta ja helposta luotonsaannista. Tätä pitäisi suitsia, jos halutaan ehkäistä ylivelkaantumista, hyvä luotonantotapa jää velkojan omaan valvontaan. Velkojan vastuun pitäisi realisoitua selvästi mm. velkajärjestelyissä. Velkojan tulisi esittää, että maksukyky on tutkittu. Positiivinen luottorekisteri Suomeenkin.” (Reima Laakkonen, talous- ja velkaneuvoja, Siun Sote)

8 SUMMAARISTEN HAASTEHADEMUSTEN TILASTOA

Suurin osa velkomuskanteista tulee käräjäoikeuksiin vireille summaarisina asioina. Summaarisissa asioissa on kyse kantajan käsityksen mukaan riidattomista saatavista ja haastehakemukset ovat suppeita. Vuoden 2005 jälkeen eli sen jälkeen, kun pienlainat ovat yleistyneet Suomessa, on käräjäoikeuksiin saapuneiden summaaristen haastehakemusten määrä kasvanut käräjäoikeuksissa taasisesti. Eniten summaarisia haastehakemuksia on tullut käräjäoikeuksiin vuonna 2012, jolloin niitä tuli 437 832 kappaletta. Tämän jälkeen kyseisten haastehakemusten määrä on laskenut. Vuonna 2015 summaarisia haastehakemuksia saapui käräjäoikeuksiin 349 154 kappaletta. Vuonna 2006 kyseisiä hakemuksia on tullut käräjäoikeuksiin vain 150 000, joten kasvua tähän nähden on kuitenkin vieläkin yli 100 prosenttia. (OM, Tuomioistuinten työtilastoja vuodelta 2015)

Kuvio 3 Käräjäoikeuksien summaariset riita-asiat 2001-2015 (Oikeusministeriö)

Tutkimusta tehdessä tutkittiin Varsinais-Suomen käräjäoikeuden summaarisessa menettelyssä annettuja päätöksiä vuosilta 2012 ja 2016. Päätöksistä otettiin sattumanvaraiset otokset kyseisiltä vuosilta. Päätöksistä pyrittiin selvittämään, eroavatko ennen korkokaton asettamista myönnettyjen, ja asettamisen jälkeen myönnettyjen luottojen todelliset vuosikorot toisistaan. Suurimmasta osasta tutkituista käräjäoikeuden ratkaisuista ei käynyt ilmi luoton todellista vuosikorkoa. Kyseisistä yksipuolisista tuomioista kävi kuitenkin selväksi se, että ennen korkokaton asettamista oikeudelliseen perintään siirretyt pienlainat ovat pääasiassa olleet pienempiä kuin vuonna 2016. Aiemmin myönnetyt pienlainat ovat useimmin olleet 100,00 euron luokkaa olevia kertaluottoja, kun vuonna 2016 suosituimpia ovat olleet joustoluotot eli usein myönnetty luoton määrä on ollut useimmiten 2000,00-3000,00 euroa.

9 LUOTONANTAJA- JA VERTAISLAINAREKISTERI

Etelä-Suomen Aluehallintoviraston luotonantaja- ja vertaislainanvälittäjärekisterin luettelosta tutkittiin luettelon kaikkien kuluttajaluotonantajien nettisivujen kautta nykyisiä lainatuotteita ja niiden todellisia vuosikorkoja. Kyseisessä luotonantaja- ja vertaislainanvälittäjärekisterissä ei ole mukana pankkeja. Kävi ilmi, että lähes kaikki kuluttajaluottoja myöntävistä yrityksistä myöntävät nykyään yli 2000,00 euron luottoja. Moni kyseisistä yrityksistä myönsi kuitenkin suurempien lainojen ohella myös pienempiä, 100,00-1000,00 euron luottoja. Luotonantajien nettisivujen perusteella alle 2000,00 euron lainoissa noudatetaan korkokatto-säännöstä. Usein alle 2000,00 euron lainojen todellinen vuosikorko näytti olevan hieman alle 50 prosenttia. Luotonantajat suosivat kuitenkin vähintään 2000,00 euron joustoluottoja, joissa korkokattoa ei sovelleta, vaikka luotonsaajanostaisi myönnetystä luotostaan esimerkiksi vain 100,00 euroa. Suurin todellinen vuosikorko 2010,00 euron luotolle oli 916,26 prosenttia. Korkea todellinen vuosikorko selittyi tässä tapauksessa kuitenkin laina-ajalla, joka oli vain 30 vuorokautta. Suurimmalla osalla vähintään 2000,00 euron joustoluoton todellinen vuosikorko oli yli 100 prosenttia, muutamalla jopa yli 200 prosenttia. Useissa tapauksissa pisin lainan takaisinmaksuaika oli noin kolme vuotta. Monella luotonantajalla todellinen vuosikorko oli ilmoitettu kuitenkin noin vuoden takaisinmaksuajalle laskettuna.

Asetettu korkokatto on aiheuttanut sen, että luotonmyöntäjät ovat muuttaneet luotonantotapaa eli pienien ja lyhtyaikaisten luottojen rinnalle on tullut suuret kulutusluotot pidemmällä maksuajalla. Korkokaton asettaminen kuitenkin vähensi ensin kuluttajaluottoja myöntävien yritysten määrää; vuonna 2010 yrityksiä oli 82 kappaletta, mutta kesäkuun 2015 lopussa enää 46. Marraskuussa 2017 yrityksiä oli 60 kappaletta Etelä-Suomen Aluehallintoviraston rekisterissä. Kyseisistä yrityksistä neljä välittää vertaislainoja ja yksi myöntää asunto-omaisuuteen liittyviä kuluttajaluottoja.

10 KORKOKATON LAAJENTAMINEN

Kuten ylempänä on todettu, vuonna 2013 asetettu korkokatto ei ole toiminut, niin kuin lainsäätäjät ovat toivoneet. Tämän vuoksi on nyt harkittu korkokaton asettamista myös yli 2000,00 euron luotoille. Oikeusministeriön 17.2.2017 päivätyssä Arviomuistiossa 16/41/2016 pikaluottosäätelyn kehittämisvaihtoehdoista todetaan, että velkaongelmien sekä kohtuuttoman hintaisten lainojen tarjoamisen vähentämiseksi korkokattoa tulisi laajentaa. Muistion mukaan samalla tulisi poistaa myös nykyinen soveltamisalarajaus, jonka mukaan hyödykesidonaisiin luottoihin, joissa ei ole oikeutta nostaa rahavaroja, ei sovelleta korkokattosäännöstä. Nämä toimenpiteet tarkoittaisivat sitä, että korkokatto koskisi jatkossa kaikkia kuluttajaluottoja.

Muistion mukaan korkokaton asettamisessa myös yli 2000,00 euron luotoille on pohdittava, minkä korkuinen korkokattotaso olisi asianmukainen suuremmissa luotoissa. Lisäksi on selvitettävä tapoja tiukentaa muuna kuin korkona perittäviä luottokustannuksia koskevaa sääntelyä. Kuluttaja-asiamies on kiinnittänyt huomiota siihen, että nykyisin on yleinen tapa periä nostopalkkioita nostoista ja silloin kuluttajat saattavat maksaa luottokustannuksia todellisuudessa paljon enemmän, kuin todellista vuosikorkoa vastaavan määrän. Tämän vuoksi todellinen vuosikorko ei enää välttämättä anna oikeaa kuvaa luoton todellisista kustannuksista. Kuluttaja-asiamies on esittänyt, ettei kuluttajan tulisi olla mahdollista käyttää luottoa koskaan tavalla, joka luoton sopimusehtojen perusteella johtaisi siihen, että luotosta perittäisiin todellisen vuosikoron ylittäviä kustannuksia.

Muistiossa todetaan, että nykyisin luotonantaja on veloitettu ilmoittamaan luotosta todellinen vuosikorko eli korko, jossa otetaan nimelliskoron lisäksi huomioon myös muut luoton kustannukset. Luotonantajan ei kuitenkaan tarvitse ilmoittaa luoton korkoa myös vuosikorkona. Nykyään kyseinen korko saatetaan

ilmoittaa päivä- tai kuukausikorkona ja tämä on todettu epäselväksi tavaksi ilmoittaa se. Muistiossa esitetään, että lakiin selvennettäisiin, että korko tulisi jatkossa ilmoittaa nimenomaan vuosikorkona.

Olellaisia ehdotuksia ovat lisäksi se, että markkinoilla yleistyneet vertaislainat rinnastettaisiin kuluttajaluottoihin myös korkolaissa ja perintälaissa ja se, että harkitaan korkokaton rikkomisen sopimusoikeudellisten seuraamusten ankaroittamista siten, että kuluttaja vapautuisi kokonaan vastuusta maksaa luottokustannuksia, jos luotonantaja rikkoisi korkokattoäännyöstä.

11 POHDINTA

Voidaan todeta, että kuluttajaluottoala on muuttunut. Ennen korkokaton asettamista myönnettävät lainat ovat olleet pieniä ja tarkoitettu maksettavaksi takaisin nopeasti. Lainojen korot ja kulut ovat olleet suuria ja kuluttajan on ollut helppo saada lainoja samanaikaisesti useista eri paikoista. Korkokaton asettamisen jälkeen pieniä, korkeintaan muutaman sadan euron lainoja ei ole juurikaan markkinoitu vaan tilalle on tullut suuremmat, vähintään 2000,00 euron luotot pidemmillä maksuajoilla. Kuluttajien velkaantuminen ei ole vähentynyt vaan lainaa on usein euromääräisesti paljon enemmän kuin ennen korkokaton asettamista. Korkokaton asettamisen tavoitteet eivät näin ollen ole täyttyneet.

Kuluttajaluottoja myöntävien yritysten toiminta on kuitenkin jo tällä hetkellä kovan valvonnan alla. Luotonmyöntäjien täytyy noudattaa korkokattosäännöstä, heidän tulee tuntea asiakkaansa, luottoehdot eivät saa olla kohtuuttomia ja niiden tulee olla selkeästi ja ymmärrettävästi laadittu sekä lainaajan luettavissa sekä tallennettavissa ennen luottosopimuksen tekemistä.

Suuri osa luotonmyöntäjistä ilmoittaa lainansa hinnan hyvin selkeästi. Esimerkiksi todellisen vuosikoron korkoprosentti on selkeästi näkyvillä luotonmyöntäjän nettisivuilla ja usealla on internetsivuillaan laskuri, josta lainanhakija pystyy selkeästi katsomaan, paljonko lainaa tulee maksaa takaisin kuluineen ja korkoineen. Oman kokemukseni mukaan lainanhakijat eivät usein lue lainaehtoja tai vaihtoehtoisesti he eivät lainanottovaiheessa välitä lainan kustannuksista, vaikka ne olisivatkin korkeat. Asiakkaat kiinnittävät huomiota korkoon ja kuluihin usein vasta siinä vaiheessa, kun lainan takaisinmaksussa tulee ongelmia.

On hyvä, että luottoalaa säädellään ja toiminnassa on selkeät pelisäännöt. Koska harvoin kuluttajan talousongelmat johtuvat vain lainojen suurista koroista, pystytäänkö korkokaton laajentamisella kuitenkin puuttumaan kuluttajien velkaantumiseen siten kuin toivotaan? Vai olisiko mahdollista pyrkiä muuttamaan

kuluttajien kulutustottumuksia sen sijaan, että luotonantajayrityksiä säädeltäisiin aina vain tiukemmin? Olisiko meillä tarvetta opettaa kansalaisille enemmän taloudenhallinnan taitoja esimerkiksi jo peruskoulussa?

Talous- ja velkaneuvojien haastattelussa tuli esiin käsite ”positiivinen luottorekisteri”. Kyseinen rekisteri on käytössä jo useassa Euroopan maassa. Positiivisessa luottorekisterissä on muun muassa tiedot lainanhakijan tuloista sekä muista lainoista. Tällä hetkellä Suomessa on rekisteri vain negatiivisista luottotiedoista eli maksuhäiriömerkinnöistä. Myös positiivisen luottorekisterin käyttöönottoa on harkittu ja toivon mukaan sellainen saadaan myös Suomeen, koska se antaisi luotonantajille kokonaisvaltaisen kuvan lainanhakijan taloudellisesta tilanteesta. Tällä tavalla luotonantoa voitaisiin vähentää tilanteissa, joissa kuluttaja on jo lainaa hakiessaan maksukykyensä rajoilla, mutta hänellä ei vielä toistaiseksi ole maksuhäiriömerkintää. Positiivisella luottorekisterillä voitaisiin vaikuttaa myös helppoon luotonsaantiin. Koska luotonantajilla on tällä hetkellä harvoin tiedossa kokonaiskuvaa luotonhakijan taloudesta, on luoton saaminen verrattain helppoa, mikäli hakijalla on tuloja eikä hänellä ole luottotiedoissaan maksuhäiriömerkintää.

LÄHTEET

Aluehallintovirasto (viitattu 20.11.2017) https://www.avi.fi/documents/10191/19290/Lu20otonantajarekisteri_060313/44cb059e-268a-4aef-a0fc-51fc622c4d4e

HE 64/2009

HE 78/2012

HE 78/2012 vp

HE 77/2016 vp

Kananen J. 2014 Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Jyväskylä, Suomen Yliopistopaino Oy.

Kauppalehti (viitattu 21.04.2018) <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/ylivelkaantuneiden-vippikierre-eniten-velkaantuvat-miehet-ja-pian-elakkeelle-jaa-vat/LfLsk8EJ>

Keinänen A.& Vartiainen N. Pikaluottojen valvonta: Miten lainsäädännön valvonta toteutuu käytännössä?

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (viitattu 22.2.2017) www.kkv.fi

KKO ratkaisu 2015:60

Komplett Bank ASA (viitattu 07.04.2018) <https://www.komplettbank.fi/laina/hintatiedot>

Kuluttajansuojalaki

Laki luottolaitostoiminnasta

Luottotietohaku.fi (viitattu 08.04.2017) <https://www.luottotietohaku.fi>

Luottotietolaki

Makkonen, A. 2012. Vastuullinen luotonanto. Helsinki: Finanssi- ja vakuutus-kustannus Finva.

Oikeusministeriö Arviomuistio pikaluottosääntelyn kehittämisvaihtoehtoista
16/41/2016

Oikeusministeriö Tuomioistuinten työtilastoja vuodelta 2015

Suomen Asiakastieto Oy (viitattu 12.5.2017) <http://www.mynewsdesk.com/fi/asiakastieto/pressreleases/maksuhaeirioet-keskittyvaet-yhae-useammin-samoille-henkiloeille-1723409> (viitattu 6.5.2017) ja <http://www.mynewsdesk.com/fi/asiakastieto/pressreleases/positiivisen-luottotiedon-kaeyttoe-katkaisi-velkaantumiskierteen-1779256>

Suomen Pankki (viitattu 07.04.2018) https://www.suomenpankki.fi/fi/Tilastot/kuviopankki/makrovakausanalyysin-tunnusluvut/yksityisen-sektorin-velkaantuneisuus-tai-velanhoitorasite/velkaantumisaste_ja_korkorasitus/

Takuusäätiö (viitattu 08.04.2017) <http://www.takuusaatio.fi/tietoa-ja-ratkaisuja/maksuhairiomerkinta/maksuhairiomerkinnan-vaikutukset/luotot-kortit-ja>

Tilastokeskus (viitattu 26.5.2017, 28.4.2018)
http://www.stat.fi/til/koikrs/2013/koikrs_2013_2014-04-02_tie_001_fi.html,
https://www.stat.fi/meta/kas/kotital_velkast.html

Vikström H. 2016, Määräämisperiaate kuluttajaluottosopimuksissa. Tutkielma. Turun Yliopisto: Oikeustieteellinen tiedekunta 2016

Vippi-opas.com (viitattu 18.3.2017) <http://www.vippi-opas.com/pikavippi-pikalaina.html>

Varsinais-Suomen kärjäoikeuden yksipuoliset tuomiot

12/5926
12/3842
12/3028
12/43643
12/43135
12/43624
12/43067
12/43514
12/42485
12/43666
12/43700
12/43625
12/43319

12/43613
12/43701
16/5873
16/8003
16/8135
16/7361
16/6160
16/7362
16/9081
16/7869
16/7917
16/9103
16/7619
16/16996
16/39393
16/39381
16/39226
16/39625

Varsinais-Suomen kärjäoikeuden päätökset

12/42360
12/42364
12/42198
12/41986

Talous- ja velkaneuvojen sähköpostihaastattelun kysymykset

1. "Pikavipit" rantautuivat Suomeen vuonna 2005. Miten pikavippien tuleminen Suomen markkinoille näkyi kuluttajien velkaantumisessa?
2. Olivatko lainojen korkoprosentit selkeästi suurempia kuin nykyään?
3. Miten korkokatto näkyy nykyisin kuluttajien ottamissa luotoissa? Ovatko lainasummat suurempia kuin ennen korkokaton asettamista?
4. Onko korkokatto mielestänne hillinnyt velkaantumista vai ovatko ihmiset velkaantuneempia kuin ennen vuotta 2013?